

ИГІБАЙ ӨЛІБАЕВ

АЙТУАР

ИГІБАЙ ӘЛІБАЕВ

АЙТУАР

ӨЛЕҢДЕР МЕН ПОЭМА

«ЖАЗУШЫ» БАСПАСЫ, АЛМАТЫ — 1974

Қаз2
Ә55

Әлібаев Игібай.

Айтуар. Өлеңдер мен поэма, Алматы, «Жазушы»,
1974.

64 бет.

е $\frac{0743 \ 262}{М \ 402(07)-74}$ 37-73

© «ЖАЗУШЫ» — 1974.

ӘНШІ АҚЫН

Игібай Әлібаев араласқан сауық-сайранда оны көрген, сөзін естіген, әндерін тыңдаған халық, аяқ өре тік тұрып, ду қол шапалақтаумен құрмет көрсетеді.

Бұл сері ақынды мен жас шағымнан білемін. Солтүстік Қазақстанның Преснов ауданында туып өскен. Игібайдың қос әкесі — Әлібай мен Тәжібай. Туған әкесі — Тәжібай болған да, ағасы Әлібай Игібайды кішкене күнінде бауырына салған. Тәжібай Біржан салға ерген атақты әншінің біреуі. Игібай да бала шағынан ақындық, әншілдігімен көзге түскен.

Басында ауыл мектебін бітірген Игібай Қызылжардағы педагогика техникумына түсіп, соның ішінде ұйымдасқан әдебиет және музыка үйірмелерінің белсенді мүшесінің бірі болды.

Одан әрі Игібайдың өнері екі жүйеде өрбиді. Мұғалімдікте және сауықта. Ол ауылдағы мектепте балаларға отыз жылдан астам сабақ оқытады. Сонымен қатар театрдағы және концерттердегі сауықтарға қатынасып, ел көзіне артистігі және әншілдігімен де көрінеді.

Бұның аяғы Алматы, Москвада өткізілген қазақ өнерінің сауықтарына тұтасып, бірнеше рет жүлде алады. Игібайдың әндері пластинкаға жазылып, аспанда да шырқалады.

Игібай атақты әншілдігімен қатар, жас кезінен өлең де шығарғыш болған. Әуелі ауызша, кейін жазбаша оның әдемі өлеңдері газет, журналдар бетінде көп жылдар бойына сан рет жарияланды. Бірталай жақсы өлеңдері әркезде басылған ақындар жырларының жинақтарына да қосылды.

Игібай биыл—1973 жылы жетпіс жасқа толады. Соған байланысты оның көп жылдар бойына жазған және жарияланған өлеңдерінен Қазақстанның мемлекеттік баспасы—«Жазушы» бір тобын таңдап алып, жеке жинақ қып жариялап отыр. Жинақтың аты «Айтуар»—бұл Игібай туып-өскен мекеннің аты. Қазір ол ауыл «Киров» атанатын совхоздың бір бөлімі.

Жинақты құрастыруда «Жазушы» баспасы көп шеберлік көрсеткен. Басы құралған өлеңдердің бәрі де дәмді және Отанның, ауылдың советтік дәуірдегі тұрмысын сипаттайды.

Қайда барып, қай жерде көрінсе де Игібайды қолшанапалақтап қарсы алатын қауым оның бұл жинағына да солай қарауына күдігіміз жоқ.

Сәбит Мұқанов

25 март 1973 жыл.
Алматы.

ҚОШ БОЛ, ЖАСТЫҚ!

Қайран ел, қайран жерім — туып-өскен,
Ата-анам қаным төгіп, кіндік кескен.
Балауса, балалық шақ — сәби күнім,
Бір пара қызық еді-ау бастан кешкен!
Төпелеп басқа-көзге тал шыбықты
Ат қылып,

сүйрей шауып бәйге дескен.

Сақаны сартылдатып ақ тақырға,
Жаз бойы ышқырымды асық тескен.
Онан соң желбіреген жігіт шағым,
Көңілге желік беріп желдей ескен.
Ақ сүйек,

Алты бақан,

Қыз-бозбала

Ән қосып аққу-қаздай бой теңескен.
Айлы түн.

Ашық аспан,

Ыстық ерін

Балауса, майсаға аунап шөпілдескен.
Ғашықтық отына еріп жүрек шіркін,
Махаббат балын жұтып елжірескен.
Шалқытып шар тарапқа сезімді,
Тишымай тілсіз қиял — көкей тескен.

Күлкі ойнап әр арудың ақ жүзінде
Қия алмай іштен ғана хош бол дескен.
Дариғай! Баға жетпес сол бір күндер,
Әлі де елес беріп кетпейді естен.
Сондықтан мұра деп бұл жастық шақты
Тапсырдым, ұрпағыма кейінгі өскен!

Жырым көп менің әлі басталмаған,
Бұл өнер душар болған жастан маған.
Болса да жасым қартаң,

Үнім асқақ,

Әнім бар аққу құстай аспандаған.

Қадірлі қарт жолдасым өлең менің,
Өрбіткен өлеңімді ел — кемеңгерім.

Екі дай сөз майданы ашылғанда,
Теңіздей толқын атып тебіренемін.

ДОМБЫРАМ

Серігім сегіз жастан сен, домбырам,

Құйылған қолыма алсам, сөз —

домбырам,

Тал тиек, қысқа мойын, сегіз перне,

Бұлбұлым сан сайыста жыр оздырған.

Небәрі сегіз-ақ қой пернелерің,

Сонда да күй боп жанды кернеп едің,

Жүйткітіп он саусақты қаққанымда,

Өзіңнен төгілген күй сел ме дедім.

Жықпадым көңіліңді мен ешқашан,

Жықпадың көңілімді сен де менің!

ЕЛДЕН АЛДЫМ

Елден алдым өмірдің көркем жазын,
Кеудеме құйған асыл әннің сазын.
Желге ойнап көлеңдеген көк шалғындай,
Ел еркесі — секілді күнде мәзбін.

Елден алдым жоғымды,
Керегімді,
Біріндей боп ерлердің терең үнді.
Десе егер бар ма еңбегің елге сіңген,
Білмеймін нешік жауап берерімді,

* * *

Келсем де осынша жас қырларына,
Арқау боп айбынды өмір жырларыма.
Жақсы ай,
Сәтті күндер,
Отты жылдар
Толтырған күнде менің нұр маңыма.

Жетсе де жетпіс өтіп,
Сексенің де,
Келтіріп мұнан да егде,
Кексе күнге,
Қоя алман өлең-жырды,
Тоя да алман,
Қоярмын тек үзіліп кетсем мүлде.

Ойым жоқ кәрілікке қиналатын,
Ойым жоқ біреулерге бұлданатын.
Ойым жоқ еңбек етпей, тірі отырып,
Қадірмен қатарымнан құр қалатын.

Сондықтан той үстінде, мерекеде
Шалқытып, серпу керек ән қанатын.
Қыздырып, думандатып қалың топты,
Менің де күнім бүгін қарсы алатын.

Қарасам, шырын балдай далам гүлін,
Ізетпен тарту қыпты маған бүгін,
Қызғалдақ келешегім — күлімдейді
Ұсынып елімізге жаңа ән, жырын.

Қуатты, құтты мекен гүлстаным,
Малынып күн шуаққа тұр қыстағым.
Бір тынбай қызу еңбек қыза түсті,
Жасасын Компартия — ұлы ұстазым.

Қайырымды, ашық қолды Қазақстан,
Баулаған бізді ерлікке бала жастан.
Гүлденіп,
Түрлене бер туған елім,
Көгінде биіктерге қыран ұшқан.

ТУҒАН ЖЕРІМ—АЙТУАР

Туған жерім, қымбаттым Айтуарым,
Сезіп пе ең таң арайлы бақыт барын.
Сезіп пе ең жазирадай жаңа өмірді,
Оңыңнан ай, солыңнан күн туарын.

Бұл күнде құшағыңа сиғызғандай
Алыпсың табиғаттың нелер нәрін.
Келелі іс әр кеудеге нұр құйғандай,
Көңілді,
Көтеріңкі адамдарың.

Жырға нәр,
Тілге тиек, алтын тұрақ,
Қазынаң мол, қоймаң мол танабында.
Еңбеккер ел мақтаны — мың шам-
шырақ,
Артықша албырт күш бар талабында.

Ал бүгін осы ғажап алабында
Малынып, күлімдейді дала нұрға,
Мен үшін сәулетті бір шұғыладайсың,
Ойға өлең,
Сөз оралтар қаламыма.

„ЖАЛАҒАШ“—ҚҰТ МЕКЕНІМ

(Естелік)

Есімде менің ауылым,
Кезімде балғын дәуірім,
Мекендеп өткен аталар
«Жалағаштың» бауырын.

Он үй едік небары,
Отырушы ек екі дай:
Сегіз үй кедей, қалғаны
Шалбай, Жанбай — екі бай.

Екі бай жүрер кіжіңдеп,
Қату қабақ түйілген.
Тату тұрар күні жок,
Сойыл, шокпар үйірген.

Тәйірі, онда кім едім,
Пәс сирақ бала едім,

Қара сирақ бала едім,
Бұлқынған жас жүрегім.

Барар жер жоқ, басар тау,
Келмеген іс ыңғайға.
Олардан жоқ асар жау,
Би-болыс бізді тыңдай ма?

Қыбыр етсек,
 Қыңыр деп,
Не керек саған құрғыр деп,
Қарғап, сілеп жатады,
Күн ұзаққа жүгір кеп!

Жаңғырықты жастанып,
Жаттым талай бүкшиіп.
Көзден кетер жас тамып,
Бай шыққанда түксиіп.

Өтіп жатты солай күн,
Жұрдай ғып төзім-шыдамды.
Көзімді әр кез бұлаймын,
Қарғап та сілеп «кұдайды».

Сонда әкем Әлібай
Ән-күйден жігер табатын.
Кедеймін деп налымай,
Томбырасын қағатын.
Арасы — туған Тәжібай
Қосылып мұңмен жырлаған.
Осынау жырды қажымай
«Жалағаш» қана тыңдаған.

Рамазан мен Игібай —
Ағайынды баламыз.

Бұқтырады күллі бай,
Жабырқау әнге саламыз.
Отынды жаяу тасимыз,
Салпақтап қозы бағамыз.
Алғыс та алмай жасимыз,
Қайтсек байға жағамыз?!
Өзімізді-өзіміз
Көтермелеп аламыз.
Бір жерден шығып сөзіміз,
Сондайда әнге саламыз.

Арада жылдар өткенде,
Он жетіге жеткенде,
Көкжиекте нұр шашып,
Азаттық атты күн туды.

Арайлап алдан ақ арман,
Жүрек аттай бұлқынды.
Шұғыла құйып жанардан,
Октябрь атты күн туды.

Күн жарқылы жайылып,
Сүйді беттен сағынған,
Жауымның жағын айырып,
Топшысын қағып қайырған.

Ауылым қуып байларды,
Кегім бір сонда алынған.
Байлардың қолын байларда
Біздерге бәлем жалынған...

Қайғылы мұң, қара түн,
Бірте-бірте арылған.
Еңбек қағып қанатын,
Жаңа ән мен жыр ағылған.

Топыраққа көміліп,
Патша ордасы жабылған.
Біздейлерге бақ қонып,
Шырағымыз жағылған.

Тиді теңдік-тегіндік,
Сол күн кетпес ойымнан,
Айналайын лениндік
Октябрьдей айымнан!

Сонда менің ауылым,
«Жалағаштың» бауырын
Жаңғыртып жаңа сап құрды,
Бөлеген сәнге қауымын.

Жүдеген көңіл желпінген
Дүние кеңіп кеткендей.
Қара тұман серпілген,
Ел қолы айға жеткендей.

Сауатын ашып бақытты ел,
Жарлы-жақыбай жетілді.
Маңдайды жуды жақұт тер,
Ел буыны бекінді.

Трактор келіп ең алғаш,
Егін салды сегіз үй.
Өркендей түсті «Жалағаш»,
Октябрьден алып сый.

Құраған гүлдер бір кезде,
Жайқалып кетті лезде,
Күнде қызық,
Той-думан,
Қуаныш нұры тұр көзде...

Шешек атқан гүл бағы,
Көргеннің көзі қанбастай,
Жайнаған Ильич нұр шамы
Бейне бір жалқын алғашқы ай.

Құштар едім жасымнан
Осы арманға жетуге,
Қаруды бірге асынғам,
Абыройды ақтап өтуге.

Мәпелеп мені өсірген
Ауылым — алтын бесігім.
Шығарман сені есімнен,
Сен үшін ашық есігім.

Өзіңе ыстық сөзіммен,
Осынау жырды ұсындым.
Сағынған сәби сезіммен
Есіме ұзақ түсірдім.

Белестер — өмір өлеңі,
Өмірдің әрбір кезеңі.
Белестермен сырласып,
Еске алдым,
 достар, мен оны.

Еске алу деген тегін бе?
Түскен жоқ бақыт тегінге.
Күреспен келген Октябрь
Жасайды менің елімде.

Осынау туған Отаным
Махаббатым менің де,
Октябрьден от алдым,
Мың алғыс дана Ленинге!

ШАЛҚЫДЫ ЖЫР

Тағы да жылдың құсы келді Есілге,
Қуаныш жер ананың кеудесінде.
Аққу,
Қаз,
Шағалалар ән қосады,
Жатқандай думан құрып көл төсінде.

Шалқиды жыр осылай жер төсінде,
Шалқиды ән осылай ерке Есілде.
Осылай шалқиды өмір көктем, күзде
Толқыған алтын астық өлкесінде.

ҚАЗАҚСТАН

I

Қазақстан аялайды, құшады,
Алаулаған, неткен ыстық құшағы.
Әділдікті, махаббатты мейірмен
Емірене, баурына алып қысады.

Астықты аймақ қазынаға тұнып тұр,
Ерлер мәз боп, миығынан күліп тұр.
Осы ерлердің өз қолында жасалған
Ғажайыпты елім менің ұғып тұр.

Жалғастырып аспаны мен даласын,
Ән шырқаймыз мәз ғып бөбек баласын,
Дүниенің төрт бұрышын кезсең де
Мұндай жаннат қайдан іздеп табасың!

II

Қазақстан — өр кеуде асқаралы,
Алатау, әсем Көкше, Қарқаралы.

Бір туған ағайындас — халықтары
Тәрізді күміс теңге алқадағы.

Төменнен өрге өрлеген жыныс тоғай,
Тербеліп таң самалда шайқалады.
Жалынды жардың ыстық құшағындай
Көремін қойны шуақ астананы.

Көркейіп, көкірегім тебіреніп,
Елу жыл арман шері тарқағалы.
Шарқ ұрған шар тараптың қарлығашы,
Шәрбатты, ел шаттығы — жастар әні.

Сыңсыған, жақпар сүйіп әншіл шырша,
Сақшыдай тізіліп тік саптанады.
Баяғы қараша үйлер — қалған жұртта,
Әп-сәтте жұлдыз шоғы — қаптады әне.

Сан ғасыр ата-бабам армандаған,
Ұрпағы осы емес пе ақтағаны.
Әлемде ешкім енді таласа алмас,
Байлықты көрсе мына Арқадағы.

Жырлаймын өре жетпес өр өлкені,
Қарсы алып егіз ұлдай мерекені,
Жырлаймын, жайлы-сәнді үйлермен
Дарқан қол — мол дастарқан берекені.

Кенелдім бақытқа мен көз көрмеген,
Байқасам, өңірім жоқ өзгермеген,
Атыңнан мың айналсам артық болмас,
Мың есе ардақты еткен өзгелерден.

Таң самал — тамылжиды алау нұрдан,
Желбіреп тулар асты анау қырдан.

Дәстүрі дәуірімнің осылайша
Жаралған біздің осы заман нұрдан.

Қашаннан қасиетті, дарынды елім,
Бастаған адалдыққа жалынды едің.
Қуантқан қуанышты мерекене,
Он толғап осылайша әнімді өрдім...

Гүлденді елім менің, еңбек өрлеп,
Айшықтап, әшекейлеп салған өрнек.
Дүние дүбірлейді,
Күлімдейді
Бақыттың бақшасында шаттық кернеп.

Көктемнің гүлін желпіп күнгеім тұр,
Жер балқып,
Еміреніп аспан терлеп.
Ән болып мұның өзі әр кеудеге
Құйылды сусындатып, тасқын сел боп.

Бір жағы алып тұлға Қарағанды,
Саулатқан түптен тартып қара дәнді.
Ұрпағы әке өлкесін нұрға бөлеп,
Адымдап болашаққа барады әні.

Донбастың Қарағанды інісіндей,
Ісі де,

Тілегі де бір кісідей.

Сүйіскен төс тақасып,

Құшақ ашып,

Кіршіксіз ізгі достық үлгісіндей.

Ал, анау «Соколов-Сарыбай», «Орал»

кені,

Еңбектің таңдаулы онда миллион ері.
Көлкітіп шығысында мыс-теңізін
Үндесіп жатыр дарқан «Балқаш» көлі.

«Балқаш» ол — көл біткеннің анасындай,
Тірліктің Тыныс тартар саясындай.
Ағылтқан ырыс-дәулет, бақытқа ұя,
Жер қайда күнгейдің бай даласындай.

АЛАТАУ

Арайлы Алатаудың жоталары
Тәрізді тізбектелген бота-нары,
Ауасы салқын да емес,
Ыстық та емес,
Айындай жайма-шуақ отамалы.

Мөп-мөлдір күркіреген өзендерін,
Жаз жайлап,
 Қыс қоныстап безенді елім.
Жазира,
 Ертелі-кеш жайлаған мал
Майдан шайлар көкзеңгіл жеген шөбін.

Желпіген ән,
 Өлең-жыр заңғарлары,
Үн қосқан қыз бен жігіт Талғардағы,
Жастық шақ — жалын атқан бірақ сонда
Өткенін неғып жылдам аңғармады.

Алқалы Алатаудың жалпақ жоны,
Ақынға шабыт берер жаңа, соны,
Тұрғандай сыр алысып Алтай, Көкше
Әнекей, аспан шалған айбынды өрі.

АЛТАЙҒА

Алтайдың жырламасқа әсем жерін,
Айтшы, дос, бар ма сірә, еркім менің.
Күлтелі қызғалдағы қой басындай,
Гүлдеткен әшекейлеп қыр мен белін.

Бөріктей боз бетеге төңкерілген,
Қырмызы тау етегі көмкерілген.
Май көде,
 Балғын көде,
 Жоңышқасын
Жеген мал майдан баспай жөнкерілген.

Сүбесі сүйем қойлар, жүні қарыс,
Жайлаған тау беттерін шүйгін алыс,
Қызыл ту қия шыңда желбіреді,
Еңбекке ел жұмылған салып жарыс.

Ай төніп адыр-асқар төбесінен
Нұр төгіп ой-қырына белесінен,
Жайнатқан шығысты аймақ шұғыласы
Бақыттың бал құйғандай өресінен.

МАРҒАКӨЛ

I

Көз жетпес көркем екен төңірегі,
Ғажап бір ертегідей көрінеді.
Қарағай,
 Қайын,
 Үшқат сыбдыр қағып,
Жасартып көңілімді тербеледі.

Бәйшешек мәуеленген жапырағы,
Жайқалған жасыл толқын атырабы.
«Марқакөл» қарындасы, Алтай аға,
Жарасып жақын туыс жатыр әні.

II

Алтайдың астық, міне, асқарынан,
Қыран да әрең ұшар аспанынан.
Төсінде жатыр екен Айнакөлі,
Жарқылдап жаралғандай асқан нұрдан.

Айнала ақық таспен көмкерілген,
Алтайдың көзі ме екен төңкерілген.
Қой өріп жыныс ағаш арасында,
Сол көлдің толқынымен тең көрінген.

Бәйшешек мәуеленген атырабы,
Айнакөл айдынына шақырады.
Қосылдым жас қойшының дауысына,
Кеудемнің толқындай боп шалқып әні.

ЗАЙСАН

Атыңа құмар едім Зайсан деген,
Көргендер жері сұлу, жайсаң деген.
Бар еді бір арманым алдыңа кеп,
Ән шырқап, құлашымды жайсам деген.

Сұлу көл ел мен жерге сән береді,
Аузыма Зайсан десем, ән келеді.
Көліндей кең арнада елі шалқып,
Бұлбұлға ән шырқасаң теңгереді.

Зайсанда ән менен күй жамырасқан,
Бұл елдің сәулетінің бәрі дастан.
Қолымда қалам емес, домбыра ғой,
Шертейін пернелерін жаңылмастан.

Жасымнан ақыным деп атап елім,
Жыр төгіп талай сөзді матап едім.
Ауылым әттең алыс,
Сапарым бар,
Жаңағы әнді шырқап жатар едім.

ЕРТІС ӘНІ

Жағалап келдім, міне, мен Ертісті,
Ертісім өзен екен өрен күшті.
Көргенде көтеріліп ән шырқап ем,
Аңқылдап толқындары ере түсті.

Ертістің шыққан жерін көрдім барып,
Құз таудан құлап аққан жойқын алып.
Зайсанды жарып өтіп аққан шырқап,
Алдынан ән күткендей тойлы халық.

Бейне бір жаралғандай кереметтен,
Талай жыл тулап өткен не бөгеттен.
Жалынан тартып елім емірентіп,
Көл жасап,
Айдыныңды терең еткен.

Әлі де алабұртып аққан Ертіс,
Арқаны алақанға ап жатқан Ертіс.
Жан-жағы нұрлы өмірдің шұғыласы,
Нәр беріп айналасын баққан Ертіс.

ҚАРИЯЛАР СЫРЛАСТЫ

Шіркін, Есіл,
Ерке Есіл қадірлі,
Тынбай аққан,
Дөңбекшіген ғасырлар.
Аңсағаны,
ақ арман боп кәдімгі
Өтіп еді талай-талай асулар.

Кереметті жоқтай көріп өзінен,
Жарқылдайды Айға ұқсап қабағы.
Жалын шашып жанарынан,
көзінен,
Ақ көбігі аймалайды жағаны.

Кейде арнадан асып атқып далаға,
Толқындарын лақтырады лепірген,
Ақшабақтай ойын салған жағаға
Шөпілдетіп,
сүйіп шырша бетінен.

Қарап оған Әнес пенен Қәрібек,
Аршиды да,
қайнатады балығын.
«Шіркін, Есіл,
Қарт жандарды әлдилеп,
Бір тоқтамай, жөңкілтеді ағынын».

Деп екеуі қарасады үніліп,
Көз айырмай,
Сылаң қаққан ағынға.
Алтын шашын тарағандай сүзіліп,
Сыбдырлайды қайыңы мен талы да...

Алдымнан күнде шығады,
Жалғастырып жатқандай
Есіл,
 Ертіс,
 Нұраны.

ӨСІРГЕН ЕЛІМ ТҮЛЕГІН

Қозғайды қос шек сырымды,
Аспандатып үнімді.
Жырлаймын туған елімді,
Жырлаймын нұрлы күнімді.

Бұлтты жарып шыққандай,
Елімнің жарқын сәулеті.
Қас-жауы қорқып ыққандай
Айбынды туған әулеті.

Тартып туған еліне,
Көрінген еңбек өрінде
Жүлдегер ылғи майталман
Сүйсінем батыл еріне.

Ұл-қызы батыр қаһарман
Оза шығып жарыста,
Ардағы елдің атанған
Атағы жетіп алысқа.

Жасынан баулап еңбекке
Өсірген Отан түлегін,
Жайылсын атың жер-көкке,
Қадірлі менің ұлы елім!

АЛТЫН ҒАСЫР АЯСЫНДА

Таңым қандай арайлы,
Түнім неткен тамаша!
Ай күлімдеп қарайды,
Жұлдыздар мәз балаша.

Еседі ілбіп самал жел,
Құйып тұр рахат жаныма.
Асыға күткен, аңсап ел
Жиналған Ильич бағына.

Сілтесек құлаш қияға,
Шалғайды жақын етіп тұр.
Құшақ аштық қуана,
Арманға қол жетіп тұр.

Әсем әндер шырқалып,
Кәусар күйлер төгілді.
Күміс күннен нұр тамып,
Сәуле жыр боп өрілді.

Ильичтен біздер үлгі алдық.
Бақытқа бақи шүйгідік.
Тарихтан талай жұлде алдық,
Ісіміз болды игілік.

Мызғымас біздің іргеміз,
Жайқалған өмір желегі.
Ильичпен мәңгі біргеміз,
Бізді бастап келеді.

Мінекей, шаттық шарқ ұрып,
Шапағат нұры шашылды.
Жасаймыз мәңгі жарық қып,
Лениндік алтын ғасырды!

ЛЕНИН НҰРЫ

I

Ленин нұры — жарқырап Кремльде,
Жарқын күндей күлімдеп тұр елімде.
Қасиетті көсемнің ақыл-ойы
Тұп-тұтас дүниенің жүрегінде.

Ленин нұры-кіршіксіз, мөлдір айдын,
Тебіrentкен әлемді әрбір ай, күн.
Қоммунистік салтымыз — адал еңбек,
Сол арқылы алысқа қанат жайдым.

Елімнің ежелгі сол салтына орай,
Еңбек — табыс зейнеті алтын арай.
Ұлы көсем, партия арқасында
Шалқып өсіп келемін дариядай.

Шарықтап шағаладай ыстық сезім,
Жұдырықтай жүрекке бермей төзім.
Нұрлы өмірді мақтан қып паш етеді,
Паш етеді дәуірімді Ленинизм.

Ленин нұры — әркімнің жүрегінде,
Шар болаттай майырылмас жігерінде.
Адастырмас алдымда даңғыл жолы,
Күш-руаты баршаның білегінде.

Жанашыр Ленин дана партиясын
Шегі жоқ қуанамын,
Сүйемін де.
Жайнатты жарық қылып ел даласын,
Екті де сембейтұғын гүл еліне.

II

Қөсемге асыл өлең жарасатын,
Сипаттап жеткізе алсам парасатын.
Келсем де он сегіз мың ғаламды орап,
Ешқайдан тең таппаспын таласатын.

Аударып ауыр жүкті құдіретпен,
Жеңістің Россияға туын тіккен.
Қаһарман қазақтың да батырлары
Дананың даңқын қырда дүбірлеткен.

Лениннің әділетшіл сондағы ойы,
Бостандық деген ізгі ғасыр бойы,
Іске асып, жемісі елге сәуле шашып,
Октябрь жер жаңғыртқан ұлы тойы.

Қарасам қазір қазақ даласына,
Ертіс пен Ақ Жайықтың арасына,
Лениннің ой-ақылы,
Ақ арманы
Орнаған бүкіл халық санасына.

III

Күресте шыныққан әр ардагері
Бар күшті жеңіс жолға арнап еді,
Лениндік партияның дәстүрінен
Алшаңдап ай, жыл сайын алға өрледі.

Өрледі содан бері қазақ халқы,
Әлемге шықты шырқап атақ-даңқы,
Сақталды ұлы Ленин арқасында
Елімнің қасиетті дарқан салты.

ОТАНЫМ

Отаным,
Жүрегіңмен жүрегім бір,
Сондықтан өзіңменен жүремін бір,
Аямай маңдай терді еңбек етіп,
Мәуелі бау-бақшадан теремін гүл.

Отаным,
Қанат қақтым,
Ғарыш бардым,
Шабыт ап шұғылаңнан ән шығардым,
Шалқыған өлеңімді ту ғып ұстап,
Саянда дәурен кешкен жан шығармын.

Партия нұрын көрем өлеңімнен,
Өйткені онан жақын ешкімді мен
Содан ылғи нәр алып келемін мен.
Таба алман жердің басқа бөлегінен.

* * *

Жігерім алмас — жебедей,
Жүрегім талмас — кемедей,
Табаным таймас — шегедей,
Кеудем асқақ — төбедей!

Еңбеккермін елірмен,
Күш-білімнен жеңілмен
Іздеймін тек лениндік
Әділдік адал өмірден.

Күткенім —
 күнде жақсылық,
Көргенім қызық той-думан,
Бақытым ғажап —
 мәңгілік,
Әперген Ленин —
 ер туған.

Жалт еткен анау аспандай,
Жайылған бізде дастарқан.
Коммунистік өмір жәй,
Ән-жырменен атқан таң!

ҚАЙЫРЛЫ ТАҢ

Әне, топ-топ комбайн,
Қаратып күнге маңдайын,
Құлагердей құлшынып,
Жарысқа түскен әрдайым.

Жанарлардан жалынды
Жалқын сәуле төгілді.
Жылуы кернеп жаныңды,
Жүректе жыр өрілді.

Адамдар өз қолымен
Жасаған осы ғажапты.
Қайырлы таң!
 Сонымен
Тағы бір жаңа таң атты!

КӨКТЕМ ШУМАҚТАРЫ

I

Көктемнің көкірекке лебі дәрі,
Майда ескен баяу самал желі дәрі.

Көктемде көңілденіп күледі аспан,
Жұлдыздар ақша бұлтқа жазып дастан.

Көктемде қыс жоғалып қызыл шұнақ,
Жайрандап жаз келеді жылы шуақ.

Көктем кеп желкілдетер қызғалдағын,
Ел тыңдар қызғалдақтай қыздар әнін.

Бұл көктем жүректерге нұр береді,
Кең дала қызыл-жасыл түрге енеді.

Елімде жаз да көктем, күз де көктем,
Көктемді құлпыртады еңбек өктем.

«Көктемнің бір күнгісі бір жылға азық»,
Деген мақал — айнымас темірқазық.

II

Келгенде кербез сұлу, жарқын көктем,
Қар еріп, сең бұзылды астан-кестен.
Өңкіген өгіздей боп мұздар қалқып,
Сырғанап,

арналардан тынбай көшкен.
Желпінді батыс жақтан соғып желкем,
Бетімнен аймалайды жылы леппен.

Әуелеп аққу, тырна төбемізде,
Көл беті көрінбестей қаз-үйректен,
Құлпырып түрлі түске тал мен қайың,
Сияқты өн бойына кесте шеккен.
Жаңғыртып көктем кешін өнерпаздар
Құбылтып кең далада ән өрлеткен,
Әзілдеп құрбы-құрдас, қыз бен жігіт,
Дөңгелеп отты жанар жалт-жұлт еткен.
Жасыл, көк гүл, қызғалдақ ой менен
қыр,
Балқыған көктемінен дала біткен,
Көріністер осынау қандай қызық,
Шалқытып, бой көтеріп, ой тербеткен,
Хош иіс, көктем желі жұпар шашып,
Жайылды елге лезде көкжиектен.
Ала кеп қазнасын,
Ән-өлеңін,
Халқыма берген жігер біздің көктем.

ЖЕКЕ ШУМАҚТАР МЕН ЕГІЗ ЖОЛДАР

Адамға ең қымбат іс — адамшылық,
Адамды жиіркендірер жаман қылық.
Жаны өлсе де өлмейді адал адам,
Өзі шыққан биікте қалар тұрып.

* * *

Өмір деген ағын ғой бір толассыз,
Толқынына толқын келіп жалғасқан,
Бірақ та бар кейбіреулер тым арсыз,
Оңай олжа,
Тегін жемге жармасқан.

* * *

Бір кезде тандап сүйген қызыл гүлің,
Неге теріс бұрады жүзін бүгін?
Себебін мен ұқпадым,
Бала емеспін,
Достым-ау, ендігісін өзің білгін.

* * *

Қырық жылғы ботқасын күнде ақтарып,
Біреулер жүр білгішсіп салмақтанып,
Біледі ғой жұрт бірақ кім екенін,
Алысқа бара қоймас ол мақтанып.

САНДАЛБАЙ

Уа, Сандалбай, Сандалбай,
Өмірді жүрсің аңғармай,
Қаңғыра беру ұят қой,
Еңбек істе сандалмай.

Тұрғанда заман таң қылып,
Сандалбай жүр қаңғырып,
Деп біреулер күледі
Ардан безген әнгүдік.

Етпейсің еңбек қоғамға
Бетіңмен қаңғып жүресің,
Еңбекке қосыл одан да,
Қайтып өмір сүресің?!

Уа, Сандалбай, Сандалбай,
Кел еңбекке сандалмай,
Қалпағың бастан кетсе ұшып,
Қаларсың бір күн аңғармай.

НЕ ҚЫЛСЫН

Өмір мені не қылсын,
Танытпасам өзімді.
Еңбек етіп ел үшін,
Ағылтпасам сөзімді.

Достар мені не қылсын,
Бақыт нұрын шашпасам,
Ана менен баланың
Жаз көңілін таппасам.

Заманым мені не қылсын,
Сыр қадірін білмесем.
Заманым мені не қылсын,
Жыр қадірін білмесем.

Жастар мені не қылсын,
Бөлемесем ән-күйге.
Аралап аспан кеңісін,
Жанбасам жайнап әр үйде.

Ағайын, туған не қылсын,
Ардақтап әлпеш етпесем.
Зейнетті игі тұрмысын
Қошемет құрмет етпесем.

Бала мен келін не қылсын,
Немеремді сүймесем,
Қызығына қуанып,
Ауырына күймесем.

Жан болғаным құрысын,
Жүрекпен бәрін сезбесем.
Туған елдің тынысын.
Даналығын сезбесем.

УАҚЫТ ТІЛІ

Әр сағаттың бізге қымбат тілі бар,
Бір минутын босқа өткізбе кешігіп.
Әр тәуліктің жылға тұрар сыры бар,
Уа, достарым, біле білсең, осыны ұқ!

Еңбекті адам, адамды еңбек жетелеп,
Тек қайсарлар шығар қия қырына.
Ойлама сен жолы оның төте деп,
Уақытты озып шығу қиын шыңына.

ДОСТАРЫМ БАР

Достарым бар өмірі көктем гүліндей,
Кәрілігінді жойдырар.
Достарым бар көңілі шілде күніндей,
Ықыласымен тойдырар.

Достарым бар өмірге ортақ ниеттес,
Ақ пейілі жан-жүйемді ерітер.

Достарым бар көз алдымнан бір кетпес,
Әрқашанда сезімімді сергітер.

Достарым бар, дәмдес,
Сырлас,
еңбектес,

Жүрегі пәк,
Күлкісі бір мереке
Достарым бар туған елмен келбеттес,
Жүрген жері береке.

БӨБЕГІМ

Бір сүйсем мен тампиған
Құлыншағым, мұрныңнан.
Аталық жүрек елжіреп,
Шалқимын сонда жылып жан.

Көзім түссе көзіңе,
Жүрегімді ала ұшамын.
Әлім жетпей төзімге,
Мейірлене құшамын.

Мен үшін күлкің, бөбегім,
Өмірге тең дер едім.
Сарқылмайтын бір теңіз
Өзіңе деген өлеңім.
Сен қуаты әрқашан
Тозығы жеткен дененің.

Жасай бер өрен, балдырған,
Қызығың мейір қандырған.

АЛБЫРТ ШАҚ ӘЛІ ЕСІМДЕ

Өмірдің салқыны бар,
Жарқыны бар,
Жасауға жарқын өмір халқым құмар.
Уа, достым, мен де соның бір мүшесі,
Көзде от, көңілде уыт қарқыны бар.

Ойласам өмір теңіз толқып тасқан,
Сол өмір жырымның да көзін ашқан.
Дегендей шабыт оты шарықтайды,
Жарытып жазбасам да өзім дастан.

Әп-сәтте түспесе де бәрі есіме,
Оралып өмірімнің белесіне,
Толғанып, қарт қырандай қанат қағып,
Қолға алдым домбырамды кеңесуге.

Балына бала шақтың тоя алдың ба,
Қолда құрық,
Мен жаяу,
Қой алдымда,
Зыр қағып ертелі-кеш жүрген шақта
Биікке құлашымды жая алдым ба.

Тоймақ түгіл, жастықта жарыдым ба,
Тумай жатып ұшырып «қағындыға»,
Тек қана маған жоқтық арналғандай
Аңсаумен күн өткізіп таң нұрына.

Сондағы ой-арманым қиялдаған
Іске асып жазирадай жайнап заман,
Лениндік Октябрьдің таңы атып
Еліме бақыт қонып, құт орнаған.

Күн сонда шашып бізге нұр сәулесін,
Көтерген қорлықтағы ел еңсесін,
Мен де азат боп жиырмада қатарға еніп,
Жолығып шат заманға кірді-ау есім.

КӘРІЛІКБЕ

Кәрілік өрісті азайтты,
Жер тар болды,
Күшті азайтты, жыл санап кемтар болды.
Жарға соғылып, шегінген толқындай-ақ,
Көңіл бей-жай,
Денеміз дел-сал болды.

Кейде отырам сырласып домбыраммен,
Қос шекпенен қосылып, қоңыр әнмен.
Кейде отырам іштей бір тоқтау айтып,
Не түсер деп бекерге болдырғанмен.

ДОМБЫРА

Арнау

Ызындап құлаққа әлсіз бір үн келді,
Еріксіз тебіrentті бұл үн мені,
Көңілсіз ел,

Көріксіз қыр елестеп,
Шерлі мұң, қасірет зары күбірледі.

Алыстан жетті сол үн талықсыған,
Сияқты әлденеге жан қысылған.

Кейде нәзік сызылтып,
Кейде күмбір,

Қобыз ба,
Домбыра ма ыңырсыған.

Отырмын баяу үнге түсіне алмай,
Отырмын себебі не тұшына алмай.
Қалыппын осыншама ойға батып,
Қиялдың көгершінін ұшыра алмай.

Қыспақты, қысталаң шақ өтіп бастан,
Өмірдің тарих ол сырын ашқан.
Көңілдің күй алуан шерін аршып,
Тынымсыз дәуір кешіп ілгері асқан.

Бұлқынып талай ғасыр атой беріп,
Вулкандай нелер кеуде жалын атқан.

Шалғайға жарық іздеп,
Құлаш ұрып,
Бостандық — деген арман күн-түн
қатқан.
Мазалап осы бір жай талай түндер,
Менің де сезімімнің кілтін ашқан.
Сол үннен көргендей боп заман көшін,
Толғанып бүгін міне жаздым дастан.

1 - т а р а у

О, домбыра, қажыдың сен, шаршадың,
Қайғысына ортақтасып баршаның.
Көп құмарттың бір көруге жарықты,
Көз талдырып қуанышты аңсадың.

О, домбыра, алғаш сені көргенде,
Шығар-шықпас жан бар еді кеудеңде.
Ұшқын тұрды көмейімде жалынды,
Бірақ болдым тіл байланып шерменде.

Ол кезде сен жалғыз болдың, жас
болдың,
Қайғың ауыр, инің жалаңаш болдың.
Толғай бердің, бас имедің бүгіліп,
Жоғын жоқтап қамқоршыдай тапшы
елдің.

Тұрды өмір күткен алда құлпырып,
Тұрды көңіл бәйге атындай жұлқынып.
Бақыт күткен өмір сүйген жас жүрек
Соқты тулап үнемі алға ұмтылып.

Тұрды өмір — күткен арман күлімдеп,
Шешек атқан балғын гүлдей дірілдеп.

Екпінді күй сапырылып шанақтан
Тасқындады бірте-бірте гүрілдеп.

Жалғай берді,
 Сарнай берді домбыра,
Үзіліссіз махаббатты қоздыра.
Шырылдады бозторғайдай бишара
Бір тынымсыз қолдан-қолға қонды да.

Тоты құстай сұлу өмір сылаңдап,
Өте берді ғашықтардай бұрандап.
Үміт үдеп,
 жүрек қылын шертіп ол
Толқып жатты, шабандоздан күй аңдап.

Оттай шарпып домбыра да күй дауыл,
Қосып үнін шанқобыз бен шындауыл.
Кетті шарлап Сарыарқаның даласын,
Теке теріс екі дайда тұрды ауыл.

Шалқи берді ыстық лепті, ызғарлы.
Досқа балдай,
 Дұшпанына мұз-қарлы.
Жоғалмастай,
 Мәңгі өшпестей пәк сезім,
Өтті күндер, тарихта өшпес із қалды...

О, домбыра, құдіретті, домбыра,
Ақ кеудеңе арманыңды қондыра.
Алып ұштың дауылпаздай күйіңді
Жер жиһаннан асырам деп оздыра.

Сарыарқада күні-түні сабылып,
Күңіренумен шерге батқан, домбыра.
Ақ армандай аһ ұрумен сағынып,
Толғанумен терге батқан, домбыра.

Күмбір-күмбір көне күміс көмейін,
Көңіл кірін аршығандай, жудыра.
Үстем болғыр — сенің ылғи мерейің,
Сөйлеші бір, сыр төгілсін, домбыра.

✽ * *

Солай бір ләззат ала алмай,
Өмірден ықтың таба алмай;
Қасірет шеккен сол бір күн
Есіңде ме, домбыра?!

Кең жазықта көсіліп,
Сөз айта алмай шешіліп,
Тіс қайраумен өткен күн
Есіңде ме, домбыра?!

Астыннан атыңды алдырып,
Қанатыңды талдырып:
Адасып ақыл,
Азған күн
Есіңде ме, домбыра?!

Шымырлап, қайнап, мөлдіреп
Сылдырап аққан бұлақтай,
Жайқалған әсем желбіреп
Балапан-бала құрақтай.
Тәтті жырың қор болған
Есіңде ме, домбыра?!..

Сүйемін сені, бұлбұлым,
Сөйлейтұғын күн бүгін.
Құмарын елдің тарқатшы,
Шежіре-шешен, домбыра.

Жанарыңда тамшылап,
Төгілген жасың, домбыра.
Қотыр атты қамшылап,
Мәңгірген басың, домбыра.

Көңілім — толқып, соны айтсам
Қағамын қатты, домбыра.
Қағудан, сірә, жалықпан,
Ырғағың тәтті, домбыра.

Ешкім сонда бабыңды
Таба алмады, домбыра.
Жазықта жазып баурыңды,
Шаба алмадың, домбыра.

Қайғылы жігіт,
Мұнды қыз,
Үнін қосқан, домбыра.
Зарын тындап ай-жұлдыз
Мұңын қосқан, домбыра.

Адам түгіл, аңдардың
Тілін тапқан, домбыра.
Айдаһардай хандардың
Жынын қаққан, домбыра!..

Еділ-Жайық арасын,
Алтай-Каспий даласын,
Қанат талмай қақ жарып,
Кең шарлаған, домбыра.

Біреудің боздақ данасын,
Біреудің сәби баласын,
Естіртіп, тоғыз толғанып,
Күй арнаған, домбыра.

Жібек жүзді, жез бұйда
Боз інгенді боздатып.
Үш жүз алпыс тамырдың
Бәрін бірдей қозғалтып.

Он саусақтың үшімен,
Сиқырлы күйдің күшімен,
Ботасын еске түсіріп,
Исіндірген, домбыра.

Хан ордасын қаңыратып,
Ханша-ханымды аңыратып,
Дайрабайдың сұр қобыз
Шаңырағына ойнатып.

Ханның жауыз жарлығын,
Замананың тарлығын,
Екі шектің зарлы үні
Түсіндірген, домбыра.

Күркіреген күшті күй,
Жауға айбынды, сұсты күй,
Қынаптан қылыш суырып,
Өкім қылған, домбыра.

Сарбаздарын самғатып,
Керегесін қаусатып,
Дөдегесін қиғылап,
Отын қылған, домбыра.

Туырлығын тілгілеп,
Үзік бауын үзгілеп,
Тұлпарына батырдың,
Тоқым қылған, домбыра.

Дуадақ ұшпас шөлдерді,
Құлан жортпас жерлерді,
Жалғыз құрай паналап,
Қоңыс қылған, домбыра.

Жапан кезген ерлерге
Саялы салқын белдерде,
Сүйеу болып, дем беріп
Таныс қылған, домбыра...

Есіл-Ертіс ен жайлау,
Қиырсыз белес — кең жайлау.
Бақытым деп болашақ,
Сарыла кезген, домбыра.

Бір кезгенде мол кезіп,
Үдере жортып, жол тозып,
Жаны дамыл, жай таппай
Ұйқыдан безген, домбыра.

Үміт күтіп өмірден
Сый іздеген, домбыра,
Асқақ-алып көңілден,
Күй іздеген, домбыра.

Кезеріп ерін, шөліркеп
Шаңырқаған, домбыра,
Қарасар жан жоқ есіркеп,
Жабырқаған, домбыра.

Көктемдей гүл төгілген,
Шанағың — шалқар, домбыра.
Өрнекті күй өрілген
Сағағың — асқар, домбыра.

Булығып, кекке тұншыққан
Сұңғыла туған, домбыра.
Қашып аулақ қырсықтан,
Құлшына туған, домбыра.

Жақсы үмітті аңсаған,
Көп тілекті, домбыра.
Ерлік еткен қаршадан
Сом жүректі, домбыра.

Ашынған үнің басылмай,
Иіліп-қорқып бас ұрмай,
Көз тігіп алға үнемі,
Көп ынтықтың, домбыра.

Қараша үйде тыңқылдап,
Ауырмай ауыр ыңқылдап,
Түбегейлі, түңілмей,
Үміт күттің, домбыра.

Дел-сал болып дүние
Тұрғандай таппай шын ие,
Үңіле қарап өмірге,
Жұлқына түстің, домбыра.

Есер басшы, есіз ел
Барарын қайда білмеген,
Егесе туған есіл ер
Күреске шыққан күйменен.

Соның бірі ардагер
Құрманғазы — от-жалын,
Жастайынан жауласқан
Ықтырды күймен дұшпанын.

Күй тыңдасқан шаршы топ,
Көкірек кере күрсінген,
Би-болысқа қарсы боп,
Қарғыс айтып сілкінген.

Дәулеткерей, Тәттімбет
Бұрқанып күймен ер жетті.
Жүрекке тулап отты кек
Сарыарқаны тебіrentті.

«Көкей кесті» күйқылжып,
Тер тамшылап күйылды.
«Көбікшашқан» ышқынып,
Ақ толқынды үйірді.

Шілде де боран бұркатқан
Нажағай көкте күркіреп.
Дөңбекшіп, теңіз үн қатқан
Қосылып күйге дүркіреп.

Безек қағып «Айжан қыз»,
Теңселгендей шың мен құз,
Күй өршіген өрістеп,
Сазына балқып ұл мен қыз.

Болса да қанша тұрмыс тар,
Тағдырын өзі билеген,
Азаттық күткен ел құштар
Тарқатты шерін күйменен.

Ерлердің сондай қолында,
Азаттық арман жолында
Табанды ерсің таймаған,
Қашанғы мықты, домбыра.

2 - т а р а у

Жылдар сөйтіп өткенде,
Жылжып теңдік жеткенде,
Көкжиектен күн туып,
Азаттық алдың, домбыра.

Содан бері елімнің
Әні болдың, домбыра.
Бұл жазира жерімнің
Сәні болдың, домбыра.

Коммунистік қауымның
Нұры болдың, домбыра.
Космонавтық дәуірдің
Үні болдың домбыра.

Алаулаған ақынның
Жыры болдың, домбыра.
Тілектес дос-жақынның,
Тілі болдың, домбыра.

Советтік жаңа өмірде
Өрісі кеңіп халықтың,
Жайылып жер жүзіне,
Себілді сәуле — жарық күн.

Ашылып жол-шұғыла,
Қызған еңбек майданы,
Күй бағында домбыра
Жаңа сазбен сайрады.

Дәл он сегіз жасына
Келгендей Дина бұралып.

Ағылтты күйді ашына,
Домбыра алып сыбанып.

«Адай» күйі — аңқылдап,
Тамылжытты «Бұлбұлды».
«Аққу» күйін алқымдап,
Тотыдай мың құбылды...

Толқынға, толқын ұласты,
Кемерден асып жатқандай,
Кейде тәтті, кейде ащы,
Өмірдің балын татқандай.

«Ақсақ-құлан», «Жез киік»,
Жасын төгіп жатқандай,
«Қайран шешем», «Бестөре»
Қосарлап жүйрік шапқандай.

Елжіретер жүректі
Балқып ойға батқандай.
Бір жоғары, бір төмен
Таудан бұлақ аққандай.

Гүл төгілткен көмейден,
Ару ана — ақ маңдай.
Тыңдағанға дем берген,
Арманын асыл тапқандай.
Ұрпағына мұра боп
Динадан қалған, домбыра!..

Жамбыл, Доскей, Шашубай
Сөз сөйлеген саралап.
Төбеден түскен жасындай
Жау жүрегін жаралап.

Тауды бұзған тасқындай,
Жыр нөсерін сабалап.
Өре жетпес асудай,
Туындаған жаңалап.

Бармаған елі қалмады,
Өлке бойын аралап.
Саф алтындай салмағы,
Өткіздік бәрін ағалап.

Өңшең ділмар — саңлағы,
Поэзия алыбы —
Бар жырын өмірге арнады,
Әлемге тарап дабылы.

Кремльден таң нұры
Аялап,
Сүйген бір күні.
Көтерген сонда өрендер
Арманың бар ма, домбыра?!

Ертістің сонау жағасын,
Жаңғыртып,
Арқа даласын,
Ел көңілін көтеріп,
Секілденген жел көрік,
Ән тәңірісі — Әміре
Халқының мейірін қандырған.
Аңқылдаған асқақ үн
Кеудесін тербеп аспанның.
Шарықтаған шағында,
Құлақ түріп, ай-жұлдыз
«Ағаш-аяқ» әніне,
Естіртіп елдің бәріне,
Тамсанып таң қалдырған.

Сондай абзал әнші аға
Өтсе де жылдар қаншама,
Есімде менің әлі де,
Жақсы көрген адамын
Сақтауымен сананың,
Ұмытпас сірә, мәңгіге,
Ол кезде мен баламын,
Сақа жігіт Әміре.
Өнері асқан — даңқымен
Парижге сонда барған-ды.
Жарысқа түсіп жалпымен,
Бірінші жүлде алған-ды.
Кең тынысты сиқырлы ән,
Қақ жарғандай бұлтты.
Есі кетіп көрген жан
Қолы іскенше ұрыпты.
Сондай биік бағалы
Қасиет тұтып ағаны
Ұрпақтары өзіндей,
Есіне алып әрқашан,
Домбырасын көзіндей
Мәпелейді, бағады....

Көкшетауды көтере,
Шарықтаған шалқып ән.
Ақын жүзі албыртып,
Шыңдарды шарлап, шалқыған.

Әсем қайың, өрім тал
Ән сырын мүлгіп тыңдаған.
Жұпар иісті жас көгал
Ақынмен бірге жырлаған.

Көрінен жау шайқалған,
Кеудесін ыза кернеген,

Елін сүйген азамат,
Жатқа сырын бермеген,
Қажырлы-қайсар ғаламат.

Махаббат құсын ұшырып,
Сезімін шыңға бойлатқан.
Нұр сәулесін түсіріп,
Көңіл күйін ойнатқан.

Ақбоз атын тайпалтып,
Тау ішінде шырқаған.
Қызғалдақтай жайқалтып,
Қылаң қаққан қырқадан...

Соларды жырлап, ән қылып,
Ат қойып өшпес мәңгілік,
Күй перне деп ардақтап,
Сәкен тартқан, домбыра.

Есіл, Ертіс, Алтайды
Аралап, ән сап тербеген.
Дастан жазып, әр жайды
Талай топта терлеген.
Әбден қызып алғанда,
Сөзден өткел бермеген.
Мұндай төкпе жалғанда
Ақынды, сірә, көрмеген.

«Қарай гөр домбыраның еркесіне,
Исаның шығып кетті желкесіне».
Деп соққанда желді өлең,
Жарысқандай желменен.

Домбыраның бетінде,
Он саусағы зуылдап.

Ұқсап бір күшті екпінге,
Құйғандай топан суылдап.

Көрінетін бейне бір
Жалт еткендей электр,
Жүрегіңді қозғайтын,
Тартқанда Иса, домбыра!..

Жинап алып жастарды,
Көк майсаға оранып,
Ән шырқасып асқарлы,
Біресе жайлап, дем алып,
Таласа тындап жақсы әнді,
Біресе кезек қолға алып,
Сауық құрған,

Домбыра.

Толассыз ән-күй шарқ ұрған,
Шабытын ашып көңілдің,
Қызықпен өтер әрбір таң,
Гүл бағында өмірдің...

О, домбыра, домбыра,
Құлағыңды тең бұра,
Бұл жырды саған жүректен
Арнағалы көп болды.
Өткізгендей електен,
Талдағалы көп болды.
Жаза салмай, кенеттен,
Таңдағалы көп болды.

Домбыра десем,
Дариға-ай,
Әкем еске түседі.
Өтті ғой ол арманда,
Ақ пейіл, ақын кісі еді.

Жанарында бір тамшы
Тұрушы еді мөлтілдеп.
Мен өтсем де, сен қалшы
Деуші еді марқұм елпілдеп.

Сол сөзін ылғи қайталап,
Жылы леппен айтатын.
Жетелеп, кейде арқалап
Жұмыстан кешке қайтатын.

Домбыра жасап мен үшін,
Сегізімде үйретті.
Жалғады солай қол ұшын
Күмбірлеп сөйлеп күй кетті.

Арманы ақыр ақталып,
Заманым алға өрледі.
Заманға нұрлы шаттанып,
Қағамын қос шек-пернені.

Қуаныштан қуаныш
Жүрегімді тербеді.
Жаңалана берді енді
Дастанымның өрнегі.

Қайда барсам, алдымда,
Өнерпаз өңшең күйші, әнші,
Күнде думан ал, мұнда,
Достым, шындап зер салшы.

Немере, ұрпақ-шөберем,
Гүл майысқан, балауса.
Шалқытады ән-өлең,
Домбыраны қолға алса.

Кыз-келіншек, жігіттер,
Мәуелеп өскен жапырақ,
Ізетпен елін құрметтер,
Риза бұған атырап.

Күмістей ай, нұрлы күн
Орнады десем — жерімде,
Дей алмас бекер дәл мұны
Қас дұшпан да тегінде.

Өйткені көне шежіредей,
Сайрап тұр домбыра шегінде.
Мекен жоқ мынау жерімдей,
Жерімсіз, сән жоқ өмірде.

Қызығына өмірдің
Ниетім жоқ тойғандай.
Мақсаты сол көңілдің
Бұдан бөлек ой қандай.

О, домбыра, домбыра,
Сегіз жастан сырласым.
Болдыра көрме, болдыра.
Ежелгі алып тұлғасың.

Жастайымнан жармасып,
Домбыра, сені ұстадым.
Жас шағымнан ән тасып,
Арта берді құштарым.

Мүлік орнына мұра ғып,
Тапсырған әкем — ұстазым.
Тастамадым қолымнан
Көрсем де өмір қыспағын.

Күліп жүрді мазақтап,
Тәкаббар бай — дұшпаным,
Немереге мұра деп,
Мен де бүгін нұсқадым.

Асыл мұра — ардақты,
Күй шерткен көне, домбыра.
Тар заман талай зарлатты,
Жан ашыр, сірә, болды ма.

Енді сені мейірлі
Қадірлейді, Астанам.
Құрасың күнде сейілді,
Өзгерген мүлде баспанаң.

Жібек — шек, күміс — тиегің,
Шебер де, шешен, домбыра.
Халқымдай шексіз сүйемін,
Жасай бер мәңгі сен — мұра!

МАЗМҰНЫ

Әнші ақын	3
Қош бол, жастық!	5
«Жырым көп менің»	6
Домбырам	6
Елден алдым	7
«Келсем де осынша жас қырларына»	7
Туған жерім — Айтуар	8
«Жалағаш»— құт мекенім	9
Шалқыды жыр	14
Қазақстан	14
Алатау	17
Алтайға	18
Марқакөл	18
Зайсан	19
Ертіс әні	20
Көкшемен сырласқанда	21
Біржансал ауылында	22
Қариялар сырласты	23
«Ақын менен әншінің»	24
Өсірген елім түлегін	25
Алтын ғасыр аясында	26
Ленин нұры	27
Отаным	30
Жігерім алмас — жебедей	30

Қайырлы таң	31
Көктем шумақтары	32
Жеке шумақтар мен егіз жолдар	33
Сандалбай	35
Не қылсын	36
Уақыт тілі	37
Достарым бар	37
Бөбегім	38
Гүл өсірдім	39
Өзімнің жиырма бес мүшеліме	40
Албырт шақ әлі есімде	41
Кәрілікке	42
Домбыра	43

ҚҰРМЕТТІ ОҚУШЫ

«Жазушы» баспасынан 1974 жылы жарық көретін төмендегідей таңдамалы шығармаларды алдырып оқуларыңызға болады:

Кенен ӘЗІРБАЕВ — *«Алатау шыңы».*

Көлемі 20 баспа табақ.

Тұрсынхан ӘБДІРАХМАНОВА — *«Кемел».*

Көлемі 7 баспа табақ.

Тоқаш БЕРДИЯРОВ — *«Күндерім менің, күндерім».*

Көлемі 8 баспа табақ.

Шамиль МҰХАМЕДЖАНОВ — *«Шағала көңілім, шарықта».*

Көлемі 8 баспа табақ.

Шона СМАХАНҰЛЫ — *«Қоңыраулы шеңгел».*

Көлемі 8 баспа табақ.

Алибаев И.

АЙТУАР

Стихи и поэма

(на казахском языке)

Редактор *Ш. Смаханулы.*

Художник *С. Кунаев.*

Худ. ред. *С. Табылдиев.*

Тех. ред. *С. Ищанов.*

Корректор *З. Тулетаева.*

Сдано в набор 6/VII-73 г. Изд. 262. Подписано к печати 15/I-74 г.
Бум. тип. № 1. $70 \times 90^{1/32} = 2,0$ печ. л.—2,34 Усл. печ. л. (Уч.-изд.
л. 2,31). УГ 03508. Тираж 8600 экз. Цена 24 коп.

Издательство «Жазушы», г. Алма-Ата, 480091.
пр. Коммунистический, 105.

Заказ № 655. Фабрика книги Главполиграфпрома Госкомитета
Совета Министров КазССР по делам издательств, полиграфии
и книжной торговли, г. Алма-Ата, пр. Гагарина, 93.